

петентностей, визначених нормативними документами про освіту, насамперед – компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, навчання впродовж життя, інформаційно-комунікаційної компетентності, екологічної та математичної компетентності.

Для кожної теми виокремлена провідний клас моделей, опанувати який доцільно саме на змісті даної теми; але для кожної теми наведено також приклади моделей інших класів, які будуть допомагати у діяльній засвоєнні матеріалу теми. Наприклад, у темі 5 “Адаптації” провідним класом моделей є вербальні моделі: робота з ними має навчати виділенню суттєвого змісту текстів різних жанрів: передбачено роботу з описами прикладів і складових елементів адаптацій. Але, крім моделей цього класу, буде запропоновано й моделі інших типів: графічні моделі порівняння життєвих форм, графі адаптивної радіації таксонів при пристосуванні до різних умов середовища існування. Крім того, програмою пропонується спеціальна форма організації роботи учнів – “генетичний консилиум”, що базується на принципах генетичного алгоритму: мутацій, розмноження та відбору, але не особин, як під час природного добору, а ідей і опрацьованих прикладів адаптацій. Така експертна форма роботи, що виконується групами учнів за чітко алгоритмізованими правилами, дає змогу виявити та застосувати широке коло різноманітних навчальних вмінь. У цій темі генетичний консилиум запропоновано провести на такій темі, як огляд можливих адаптацій різних рівнів у тварин, які перейшли до фотосинтезу.

КОНСТРУЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ КУРСУ ЗА ВИБОРОМ “БІОЛОГІЧНІ СИСТЕМИ”

Т. В. Коршевнюк, канд. пед. наук

Конструювання навчальної програми курсу за вибором “Біологічні системи” для учнів старшої школи здійснено з метою задоволення потреб сучасної школи у реалізації варіативного складника профільної біологічної освіти. У програмі враховано типологію проблем біології щодо біосистем, можливості формування компетентностей та індивідуалізації освітнього маршруту здобувачів освіти.

Відбір навчального матеріалу про біосистеми здійснено з урахуванням таких принципів: доступності (відповідність змісту інформації віковим особливостям, пізнавальному досвіду і психологічним особливостям учнів), актуальності (відповідність інформації пізнавальним інтересам учнів, її наукова і практична значущість), достовірності (відповідність інформації моделі реальних біологічних об’єктів або сучасному науковому уявленню про них), соціальної та особистої значущості (роль у вирішенні екологічних, соціально-економічних, медичних та

інших проблем і значущість у життєво-пізнавальному досвіді учнів для самовизначення, самореалізації, соціальної адаптації, розвитку уявлень про сучасні технології і галузі виробництва, формування основи вибору майбутньої професії, самостійного пізнання дійсності, розв'язання навчальних і позанавчальних проблем).

Зазначений курс має фундаментальний і методологічний характер, наділений узагальнюючим потенціалом. Він орієнтує учнів на поглиблення і розширення знань про біосистеми, які вивчалися в основній школі, – клітина, організм, біоценоз, екосистема, біосфера. У створеній програмі навчальний матеріал про біологічні системи охоплює аспекти вивчення цих об'єктів: теоретичний, практичний, прогностичний, ціннісний, що екстраполюються на очікувані результати навчання, розподілені за складниками компетентностей.

Визначене метою курсу за вибором “Біологічні системи” набуття старшокласниками предметної біологічної і ключових компетентностей досягається діяльнісною домінантою програми, у знаннево-му компоненті – превалюванням інструментальної функції знань над інформаційною. Основу конструювання ціннісного компонента змісту становить розкриття гуманістичних аспектів сучасної біології, соціокультурної обумовленості розвитку знань про біосистеми і сфери їх застосування, орієнтовано на розвиток емоційно-ціннісного ставлення до цих об'єктів, усвідомлення відповідальності за їх вивчення і використання.

Виступаючи керівним документом щодо реалізації змісту курсу в шкільній практиці, сконструйована навчальна програма не переобтяжена фактологічним матеріалом, що дає вчителю можливість корегувати її, враховуючи інтереси учнів.

ПРОГРАМА КУРСУ ЗА ВИБОРОМ “ЗДОРОВ'Я І БЕЗПЕКА ЖИТТЯ ЛЮДИНИ. 10-11 КЛАСИ” : МЕТА, ЗАВДАННЯ, СТРУКТУРА І ЗМІСТ

Н. Ю. Матяш, канд. пед. наук

За результатами теоретичного узагальнення з педагогіки і методики навчання біології, аналізу навчальних програм з біології, хімії, фізики, географії, основ здоров'я, фізичної культури, шкільних підручників з біології:

Виявлено, що питання здоров'язбережувального спрямування в основній школі включені в навчальні предмети “Біологія. 6-9 кл.,” “Основи здоров'я. 5-9 кл.,” “Фізична культура. 5-9 кл.” і старшій школі “Біологія і екологія. 10-11 кл.” Але анкетування учнів 10-11-х класів показало,